

WYMAGANIA EDUKACYJNE
JĘZYK POLSKI – KLASY III
Program nauczania:
NOWE ZROZUMIEĆ TEKST – ZROZUMIEĆ CZŁOWIEKA

POZIOM PODSTAWOWY

Wymagania edukacyjne zostały podzielone na trzy zakresy, odpowiadające celom kształcenia ujętym w *Podstawie programowej*:

- ▲ Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji (w tym: czytanie i słuchanie, samokształcenie i docieranie do informacji, świadomość językowa).
- ▲ Analiza i interpretacja tekstów kultury (w tym: wstępne rozpoznanie i analiza; interpretacja i wartościowanie).
- ▲ Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych.

Na ocenę dopuszczającą uczeń potrafi

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Czytanie i słuchanie:

- ▲ odtworzyć informacje sformułowane wprost,
- ▲ odczytać sens fragmentów (zdań, grupy zdań, akapitów),
- ▲ wyodrębnić główną myśl całego tekstu,
- ▲ wskazać w tekście retorycznym najważniejsze środki językowe służące przekonywaniu.

Samokształcenie i docieranie do informacji:

- ▲ wybrać podstawowe teksty literackie służące realizacji zadanego tematu, posługując się wybranym źródłem informacji.

Świadomość językowa:

- ▲ zabrać głos w dyskusji, odnosząc się do tematu
- ▲ posługiwać się pojęciami kontragument, manipulacja językowa,
- ▲ posługiwać się pojęciem stylizacji i jej rodzajów wskazanych w *Podstawie programowej*,
- ▲ rozpoznać frazeologizmy, wskazać w tekście literackim przykłady środków charakterystycznych dla stylu potocznego
- ▲ wskazać cechy stylu potocznego w SMS-ie
- ▲ wypowiadać się komunikatywnie,
- ▲ posiadać świadomość błędów językowych,
- ▲ znaleźć w utworze błąd ortograficzny świadomie użyty przez autora,
- ▲ na podstawie przytoczonych sloganów rozpoznać reklamowane produkty,
- ▲ rozpoznać adresatów reklam.

Analiza i interpretacja tekstów kultury

Wstępne rozpoznanie i analiza:

- ▲ przyporządkować epoce nazwiska pisarzy wskazanych* w *Podstawie programowej* oraz wymienić ich dzieła,
- ▲ przyporządkować autorowi tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych* w *Podstawie programowej*,
- ▲ określić tematykę utworów literackich wskazanych* w *Podstawie programowej*
- ▲ wyznaczyć ramy czasowe epok współczesnych,

- ▲ wskazać zalecane przez *Podstawę programową* realizacje prądów artystyczne XX wieku,
- ▲ streścić główne wątki utworów wskazanych w *Podstawie programowej*,
- ▲ scharakteryzować głównych bohaterów literackich utworów wskazanych* w *Podstawie programowej*,
- ▲ omówić utwory wskazane w *Podstawie programowej*, uwzględniając najważniejsze kategorie opisu (podmiot / adresat liryczny, narrator, świat przedstawiony),
- ▲ nazwać gatunki omawianych tekstów literackich z *Podstawy programowej*,

Analiza i interpretacja tekstów kultury

Interpretacja i wartościowanie:

- ▲ określić ramy chronologiczne epok literackich,
- ▲ odczytać znaczenie podstawowych symboli w dziełach literackich wskazanych w *Podstawie programowej*.

Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych

- ▲ posługiwać się komunikatywnym językiem w mowie i w piśmie,
- ▲ wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu,
- ▲ odnieść się w wypowiedzi do tekstów literackich,
- ▲ podjąć próbę skomponowania trójdzielnej wypowiedzi.

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Czytanie i słuchanie:

- ▲ określić funkcję środków językowych w tekście publicystycznym,
- ▲ sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu,
- ▲ rozpoznać relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami (akapitami) tekstu,
- ▲ oddzielić informacje od opinii.

Samokształcenie i docieranie do informacji:

- ▲ wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu,
- ▲ samodzielnie korzystać ze słowników i leksykonów,

Świadomość językowa:

- ▲ określić dominującą w tekście funkcję wypowiedzi,
- ▲ nazwać rodzaj użytej stylizacji językowej,
- ▲ wyjaśnić mechanizm frazeologizmów,
- ▲ rozpoznać w tekście literackim frazeologizmy o znaczeniu podstawowym i przekształconym,
- ▲ określić funkcję użytych środków językowych,
- ▲ wymienić cele języka potocznego,
- ▲ powiedzieć, na czym polegają błędy składniowe świadomie użyte w tekście literackim,
- ▲ powiedzieć, jaki nowy sens wnosi do wypowiedzi poetyckiej błąd ortograficzny,
- ▲ rozpoznać intencje zawarte w zaprezentowanych sloganach reklamowych,
- ▲ powiedzieć, jaka wiedza o porządku świata i jakie wskazania moralne są zawarte w wybranych przysłowiach.

Analiza i interpretacja tekstów kultury

Wstępne rozpoznanie i analiza:

- ▲ określić tło omawianych epok XX wieku,
- ▲ objaśnić związki między literaturą a publicystyką,

- ▲ scharakteryzować postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich.

Interpretacja i wartościowanie:

- ▲ powiązać fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi,
- ▲ omówić czynniki wpływające na zmiany światopoglądowe człowieka XX wieku,
- ▲ opisać motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych tekstów kultury,
- ▲ wykorzystać podstawowy kontekst do analizy i interpretacji utworów literackich,
- ▲ odczytać nawiązanie kulturowe w omawianych utworach z literatury współczesnej,
- ▲ odczytać znaczenie podstawowych symboli, konwencji w omawianych dziełach literackich.

Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych

- ▲ ułożyć szkicowy plan oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną,
- ▲ skomponować wypowiedź składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia,
- ▲ sformułować wniosek interpretacyjny oparty na samodzielnej analizie tekstu,
- ▲ posługiwać się cytatami w funkcji argumentacyjnej,
- ▲ posługiwać się na ogół poprawną polszczyzną.

Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Czytanie i słuchanie:

- ▲ objaśnić mechanizmy powstawania wypowiedzi ironicznej,
- ▲ rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu,
- ▲ nazwać środki językowe i określić ich funkcje w tekście (publicystyka, reklama),
- ▲ wskazać cechy gatunkowe tekstu.

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Samokształcenie i docieranie do informacji:

- ▲ wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu,
- ▲ korzystać z różnorodnych źródeł informacji.

Świadomość językowa:

- ▲ przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym
- ▲ wymienić podstawowe typy stylizacji,
- ▲ wskazać zabiegi językowe służące stylizacji i ich funkcję,
- ▲ dostrzec typy frazeologizmów i błędy frazeologiczne,
- ▲ omówić cele i rolę języka potocznego;
- ▲ sformułować wypowiedź kolokwialną, którą można by umieścić w tekście literackim;
- ▲ podać przykłady błędnego użycia słów,
- ▲ określić funkcję błędu składniowego użytego w tekście literackim,
- ▲ wyjaśnić, na czym polega niepoprawność związków frazeologicznych użytych w tekście literackim i określić ich funkcję,
- ▲ wskazać przekształcenie idiomu dokonane w tekście literackim i określić jego sens,
- ▲ znaleźć w wybranym tekście prasowym idiom i wyjaśnić ich znaczenie,
- ▲ rozpoznać funkcje języka w hasłach reklamowych,
- ▲ wyjaśnić sposoby wartościowania zjawisk w przysłowiach.

Analiza i interpretacja tekstów kultury

Wstępne rozpoznanie i analiza:

- ▲ wymienić głównych twórców kultury i ich dzieła w omawianych epokach,
- ▲ określić funkcje środków językowych i konwencji zastosowanych w tekście.

Interpretacja i wartościowanie:

- ⤴ wskazać cechy poetyki omawianych twórców,
- ⤴ zinterpretować charakterystyczne motywy i toposy, odwołując się do omówionych utworów,
- ⤴ wskazać cechy gatunkowe, konstrukcję narracji omawianych utworów,
- ⤴ wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki XX wieku,
- ⤴ wskazać konteksty kulturowe i historyczne w tekstach spoza *Podstawy programowej*,
- ⤴ ocenić postawy bohaterów literackich.

Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych

- ⤴ selekcjonować materiał, przywoływać tylko informacje istotne z punktu widzenia tematu,
- ⤴ posługiwać się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką oraz językoznawczą,
- ⤴ sformułować hipotezę badawczą w odniesieniu do tematu,
- ⤴ podsumować rozważania (uogólnić wnioski wynikające z analizy i interpretacji tekstu),
- ⤴ stosować tranzycję,
- ⤴ posługiwać się poprawną polszczyzną (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni),
- ⤴ posługiwać się stylem stosownym do sytuacji wypowiedzi,
- ⤴ przestrzegać zasad etykiety językowej podczas rozmowy,
- ⤴ zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, kontekstu.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Czytanie i słuchanie:

- ⤴ odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną,
- ⤴ wykorzystać analizowane teksty naukowe i filozoficzne jako kontekst interpretacyjny dla utworów literackich.

Świadomość językowa:

- ⤴ określić funkcje użytych środków w językowych,
- ⤴ wskazać funkcje stylizacji, ocenić wartość zastosowanych zabiegów,
- ⤴ wyjaśnić, w jaki sposób język służy przedstawieniu prawdy o wojennej rzeczywistości,
- ⤴ podać przykłady błędów językowych z głównej strony wybranego portalu internetowego i określić typ tych błędów;
- ⤴ znaleźć przejawy humoru słownego w wierszu, określić sposób jego tworzenia i funkcję,
- ⤴ zinterpretować błędne użycie wskazanych w tekście literackim słów i zwrotów,
- ⤴ znaleźć w tekście literackim frazeologizmy stworzone za pomocą liczebników porządkowych, wyjaśnić ich sens i określić, w jaki sposób odnoszą się do jakości życia w PRL-u,
- ⤴ przeanalizować wskazane reklamy,
- ⤴ omówić językowe środki służące tworzeniu i utrwalaniu stereotypów,

Samokształcenie i docieranie do informacji:

- ⤴ samodzielnie gromadzić i porządkować materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filmu i innych dziedzin sztuki.

Analiza i interpretacja tekstów kultury

Wstępne rozpoznanie i analiza:

- ⤴ omówić przemiany gatunkowe omawianych tekstów,
- ⤴ rozpoznać nawiązania do poetyki wcześniejszych epok w literaturze współczesnej,

- ▲ wskazać różnice między poszczególnymi technikami pisarskimi reprezentatywnymi dla omawianych kierunków.

Interpretacja i wartościowanie:

- ▲ porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich,
- ▲ zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście (np. filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym),
- ▲ rozpoznać i odczytać przenośne znaczenia dzieła (metaforyczne, symboliczne, alegoryczne, paraboliczne),
- ▲ dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki, ze wskazaniem funkcji środków wyrazu specyficznych dla danej dziedziny sztuki,
- ▲ dostrzec zależności między tekstem literackim a innymi tekstami kultury.

Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych

- ▲ podporządkować kompozycję wypowiedzi własnemu zamysłowi interpretacyjnemu,
- ▲ skutecznie unikać szablonów i schematów językowych,
- ▲ posługiwać się bogatym słownictwem i urozmaiconą składnią,
- ▲ posługiwać się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości),
- ▲ posługiwać się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych.

Na ocenę celującą uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

Czytanie i słuchanie:

- ▲ omówić i funkcjonalnie wykorzystywać teksty naukowe i filozoficzne w interpretacji utworów literackich i tekstów kultury.

Świadomość językowa:

- ▲ wskazać funkcje stylizacji w tekstach literatury współczesnej,
- ▲ funkcjonalnie odczytać zabawy językowe i gry z konwencją,
- ▲ zredagować tekst na temat zwyczajnego języka użytego do przedstawiania nadzwyczajnych wydarzeń, z odwołaniem do różnych tekstów kultury,
- ▲ dokonać analizy błędów językowych i stylistycznych w wybranym tekście z prasy popularnej,
- ▲ określić mechanizm i efekt dokonanych modyfikacji znaczeń frazeologizmów,
- ▲ ocenić zasadność użycia różnorodnych środków językowych w reklamach,
- ▲ omówić językowy obraz świata w podanych przez siebie przykładach przysłów i powiedzeń.

Samokształcenie i docieranie do informacji:

- ▲ samodzielnie selekcionować, wartościować i oceniać materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filozofii, filmu i innych dziedzin sztuki.

Analiza i interpretacja tekstów kultury

Wstępne rozpoznanie i analiza:

- ▲ objaśnić sposoby i mechanizmy reinterpretacji toposów, mitów i symboli literatury wcześniejszych epok w tekstach współczesnych
- ▲ funkcjonalnie i szeroko opisać charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich omawianych epok
- ▲ funkcjonalnie odczytać różnorodne reinterpretacje toposów, symboli występujące w tekstach kultury współczesnej
- ▲ bezbłędnie posługiwać się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką
- ▲ rozpoznawać i właściwie interpretować nawiązania intertekstualne w utworach literackich różnych epok

- ⤴ wykorzystywać wiedzę z estetyki danej epoki w formułowaniu tekstów wartościujących
- ⤴ rozpoznać nawiązania do idei epok wcześniejszych w literaturze współczesnej

Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych

- ⤴ komponować oryginalną, spójną i w pełni konsekwentną strukturalnie wypowiedź
- ⤴ umiejętnie stosować przypisy
- ⤴ dokonywać autokorekty w oparciu o różne słowniki oraz poradniki językowe

Opracowane na podstawie materiałów WSiP autorstwa Katarzyny Olejnik